

1967-ben jelent meg a Mai magyar rajzművészet című reprezentatív kiadvány, amelybe harminc magyar művész kollekcióját válogatta be a bevezető tanulmány írója: *Solymár István*. A kötetben *Barcsay Jenő, Bálint Endre, Hincz Gyula, Kohán György, Konecsni György, Kondor Béla* mellett *Jurida Károly* munkái is láthatók.

Jól ívelődik tovább is a pálya. 1968-ban részt vesz a Magyar Nemzeti Galéria grafikai kiállításán, a Fialat Képzőművészek Stúdiója jubileumi kiállításán, ahol grafikai díjat kap. Munkái kikerülnek Moszkvába. Ebben az évben, 1968-ban elnyeri a Derkovits-ösztöndíjat.

Az 1969. évi V. Miskolci Biennálén négy linómetszetét mutatja be. Munkáiért – Rozanits Tiborral együtt – emléklakettben részesült. A későbbi években itt még két biennálén szerepelt.

Ekkoriban több helyen állított ki külföldön, jeles tárlaton, díjakat nyerve. Így Krakkóban, Ljubljában, Brnóban, de talán a legfontosabb 1971-es olaszországi megjelenése, a velencei biennále alkalmából rendezett nemzetközi grafikai kiállításon, ahol 17 ország művészeitől voltak láthatók munkák (mások mellett Picassótól, Vasarelytól, Max Ernsttől, Giacomo Manzutól, Max Billtől). Az itt látható magyar kollekcióban Czinke Ferenc, Kass János, Kondor Lajos és Pásztor Gábor mellett az ő grafikáit is kiállították.

Később könyvillusztrációs megbízásoknak is eleget tesz, igen magas színvonalon. Csak felvillantjuk, hogy mások mellett a *Kanteletár* című finn népköltészeti kiadványhoz készít linómetszeteket, *Szép Ernő: Mátyás király tréfái* című kötetéhez viszont egyedi rajzokat, tus-ecolin technikával.

Sokfajta méretben készülnek városképei Budapestről és vidéki városainkról. Ezek rézkarcként igényes ábrázolatok. Ilyen szemléletben készül el tudós és művész portré sorozata, melyek többségükben már-már hiperrealisztikus felfogású, a modelleket szuggesztíven megidéző rézkarok.

Közben készülnek ex librisei, rézkarcai, litográfiai, linómetszetei de készít fametszeteket is. Emellett szinte folyamatosan rajzol, ceruzával, tussal, kísérletként fest is akvarellal, olajjal. Mindemellett – kedves Balaton-parti nyaralója közelében – horgászik, valamint repülőmodellezéssel foglalkozik, zenét hallgat.

S ahogy telik-múlik az idő, személye kissé háttérbe kerül. Nem a küzdő típus esete. Barátai vannak, hivatalos segítséget keveset kap. Mire kialakul önálló, szuverén formanyelve, valamilyen módon csökken önbizalma. Nem rendez önálló kiállítást, egyre kevesebbet vesz részt kollektív bemutatásokon. Visszahúzódik szenvedélyei és családja bástyái mögé. Ahogy telik az idő, egyre zárkózottabb lesz, egyre kevesebbet dolgozik. Lelki tehertételeire rakódik rá végül a halálos és megállíthatatlan kór. Ahogy Nagy László írta, az következett: „Halállal élek, nem kenyérrel, fejbőlött mének szédületével.”

2009 februárjában hunyt el. 2010 nyarán a Barabás-villa Galériájában rendeződött meg emlékkiállítás. Özvegye Balázs Klára mindent megtett a kiállítás igényességéért. Művészi hagyatéka jelentős. Van tehát még mit tennünk Jurida Károly emléke ápolásáért.

2010. július 7.

Feledy Balázs

(A XII. kerület mindig is sajátjának tekinti Jurida Károly alkotó tevékenységét. A Hegyvidék újság már 1973/1. számában sok grafikájának mellékletével hírt ad róla. Most pedig a Barabás-villában rendezett életmű-kiállítását ismerteti a Hegyvidék 2010. július 13-i száma. A Szerk.)

KULTÚRÁK KÖZTI PÁRBESZÉD AVAGY HUNGARIKA-EXLIBRISEK A MOSZKVAI RUDOMINO KÖNYVTÁRBAN

2010 nyarán az Országos Széchényi Könyvtár tudományos munkatársaként kiküldetéssel lehetőségem nyílt eljutni Moszkvába, a világhírű Rudomino Összorosz Állami Idegennyelvű Könyvtárba (VGBIL), ahol a Ritka Könyvek Osztályán hungarika vonatkozású ex libriseket kutattam. Szállást a moszkvaiak biztosítottak számomra, a könyvtár vendégházában.

Az 1922-ben, Margarito Rudomino által alapított intézményben többek között brit, amerikai, francia, japán, holland kulturális és kanadai oktatási központ működik, különleges osztályai közt pedig találunk vallási, ritka könyves, ill. periodika részleget. A kb. 4,5 millió dokumentummal rendelkező könyvtár épülete előtti, a világ hírességeit bemutató szoborparkban az írók-költők, politikusok, tudósok között örömmel fedeztem fel József Attila mellszobrát.

Fotó: Vasné Tóth Kornélia

A Rudomino Könyvtár Ritka Könyvek Osztálya több évtizede őrzi raktárában azt a 4585 kisgrafikát, mely a kutatás tárgya volt. A főként ex libriseket (és alkalmi grafikákat) tartalmazó, kb. 2,5 folyóméternyi, összesen 71 tartóba (39 mappába és 32 albumba) rendezett, könyvtári pecséttel és raktári számmal ellátott anyag két fő egységre osztható. Az N1–N39 szám alatti mappákat országok szerinti, a N40–70 számú szabadlappos albumokat grafikusok szerinti rendben állította össze a gyűjtemény utolsó, a könyvtári vétel előtti tulajdonosa. Az anyag valószínűsíthetően egy gyűjteményként került a könyvtár tulajdonába.

A több ezres ex libris kollekciónak magyar vonatkozásainak feltárása mellett egyik fő feladatomnak tekintetem az eredeti tulajdonos személyének kiderítését. A gyűjteményegység mindkét részében, a mappák, ill. az albumok belső tábláján is található a tulajdonost jelölő ex libris, de három különböző változat. Mivel az 1-39. mappák belső felébe ragasztott könyvjegyen szereplő tulajdonosi név – a betűk rendezetlen elhelyezkedése miatt – többféle olvasatra adott lehetőséget, a tulajdonos nevének pontos megfajtásához a 40. és 41. számú szabadlappos albumokban talált ex librisek adtak igazi támpontot számomra. Ez alapján a gyűjtő az orosz nemzetiségű: E. Н. Минаев (Minajev, Jevgenyij Nyikolajevics) lehetett. Egyúttal a három, ugyanazon névre szóló tulajdonost jelölő ex libris (az anyag egységes rendezettsége, külleme mellett) igazolja a két fő gyűjteményrész összetartozását.

Kutatásaim során a következő részleteket tudtam meg J. Ny. Minajev (1899-1980) személyéről. A moszkvai Arbaton élő professzor, a tudományok doktora, művészettörténész, ismert műgyűjtő, szakíró, újságíró, az ex libris és kisgrafika műfaj propagálója, a moszkvai Ex libris Klub (Moszkovszkij Klub Ekszlibrisztov, MKE) tagja. Az észt Paul Ambur és az orosz Sz. G. Ivenszkij mellett a szovjet exlibrisológia egyik legismertebb képviselője. Az 1960-as évektől mint nyugdíjas, sok időt szentelt az ex libris gyűjtésnek, és számtalan művet is megjelentetett a témában: „Ekszlibrisz Szovetszkij Hudozsnyikov” (Moszkva, 1966, Izdatelstv Szovetszkij Hudozsnyikov), „Ex libris USSR, Moszkva-Montreal 1967” (Moszkva, 1967, Izdatelstv Knyiga), „Knyizsnij znak J. Ny. Goljakovszkovo” (M. Knyiga, 1968.), „Ekszlibrisz. Knyiga-albom” (M. Szovetszkij Hudozsnyikov, 1968.), „Ekszlibrisz” (J. Ny. Minajev – Sz. P. Fortinszkij; Knyiga, 1970.).

Minajev gyűjteménye rendezettségében példaértékű lehet a mai gyűjtők számára is. Az országnevek szerint tárolt kollek-

N. V. Burgamin fametszete, X2

cióban szerepel: Angola, Anglia, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Brazília, Csehszlovákia, Dánia, Dél-afrikai Köztársaság, Finnország, Franciaország, Fülöp-szigetek, Hollandia, Japán, Jugoszlávia, Kanada, Kuba, Lengyelország, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szovjetunió, USA. Számunkra különösen érdekes lehet, hogy a legtöbb mappa Magyarország (Vengrija) nevére szól (6 db), azután következik Csehszlovákia és Lengyelország, mindegyik 4-4 mappával. A gyűjtő alapvetően a grafikus nemzetisége alapján választotta ki egy-egy kisgrafika hovatartozását.

Időbeli határait tekintve a kollekció zömében a XIX. század végétől az 1970-es évek elejéig készült, főleg szimbólumos (témás) ex libriseket tartalmaz (a legkésőbbi feltüntetett dátum: 1972).

A kisgrafikák viszonylagosan jó állapotúak, jórészt paszpártuzott formában találhatóak. Róluk szóló adatokat az ábrák alatt leltem, többségében ceruzás és cirill betűs bejegyzéssel, és meg kell jegyeznem, hogy sajnálatos módon több esetben igazolhatóan téves (még többször olvashatatlan) adatok szerepeltek.

A hungarika ex librisek feldolgozásának főbb fázisai a következők voltak. Az egyes mappákban rendezetlenül, számsorrend nélkül tárolt ex libriseket előzetesen grafikusok, tulajdonosok, vonatkozó események szerint feltártam. Hunga-

rika könyvjegynek tekintetem azt a kisgrafikát, mely: magyar grafikus alkotása, és/vagy magyar tulajdonos számára készített, és/vagy magyar nyelvű, és/vagy tartalmában Magyarországra utaló. Azaz területi, nyelvi, személyi, tartalmi hungarikumokat egyaránt kutattam. A hungarika ex librisekről részletes számítógépes leírást készítettem, az alábbi szempontokkal: a dokumentum jelzete, a tulajdonos megjelölése, méret, technika, készítés ideje, ábra, szín, szöveg, felirat, változatok-duplumok, a grafikus személye, aláírása, szignója. A képanyagról archíválást digitális fényképezéssel végeztem.

A kutatás eredménye számszerű adatokban: a N1–N39-es jelű mappák 3911 kisgrafikájából összesen 778 db a hungarika, melyből 493 db szerepel a magyar mappákban, értelemszerűen a többi 285 db pedig a külföldi országok mappáiban. A 32 db, N40–70 sorszámú, grafikusok neve alapján rendezett, többségében német-osztrák vonatkozású szabadlapos albumban szereplő összesen 674 kisgrafikai alkotás közül mindössze 6 darab a hungarika. A kollekció teljes anyagában talált hungarikák össz-száma: 784 db, ez a gyűjtemény kb. 17%-át jelenti, mely tekintettel a gyűjtő orosz voltára, jelentős arány, és utal Minajev aktív magyar vonatkozású kapcsolataira. Az ismertebb magyar grafikusok közül a legtöbb ex librisrel szerepeltek: Fery Antal (107 db), Drahos István (90 darab), Stettner Béla (58 db), Andruskó Károly (48 db), Bordás Ferenc (46 db), Kertes-Kollmann Jenő (40 db), Menyhárt József (31 db), Nagy László Lázár (26 db), Takács Dezső (17 db), Nagy Arisztid (13 db), Sterbenz Károly (10 db), Nagy Árpád (8 db). Az ex libris rendelők közül kiemelkedően sok lap szerepelt Réthy István (68 db), Galambos Ferenc (45 db), Semsey Andor (34 db), Szigeti István (22 db) nevére.

A külföldi grafikusok közül magyar gyűjtő nevére legtöbb ex librist készítőik sorából kiemelném a következőket: J. Szuskiewicz (18 db), B. J. Tomecki (11 db), F. Kühn (10 db), J. Ny.

K. Kalasnyikov fametszete, X2, Op. 464, Ø68

Tyihanovics (10 db), F. von Bayros (5 db), J. Ny. Goljakovszkij (5 db). Magyar grafikusok sorából többen külföldi megrendelők számára alkottak könyvjegyket, a legtöbbet Sz. G. Ivenszkij (10 db), A. Leier (9 db), P. Pfister (5 db) nevére.

Jelen cikknek nem feladata a részletes elemzés és oknyomozás, csupán a betekintés egy nagy kutatómunka kis szeletébe, egy gondos ex libris gyűjtő nemzetközi szintű, így a magyar kultúráról, főként az 1960-70-es évek magyar grafikusairól és megrendelőiről is számot adó kollekciójába.

Vasné Tóth Kornélia